

MAGYARORSZÁGI NŐEGYESÜLETEK SZÖVETSÉGE.

Székhelye : Budapest, IV.. Veres Pálné utca 36.

V.

AZ

ORSZÁGOS GYERMEKVÉDŐ LIGA ISMERTETÉSE.

ÍRTA

GRÓF VAY GÁBORNÉ

ZICHY MÁRTA GRÓFNŐ

Kiadja a Magyarországi Nőegyletek Szövetségének
Béke és Választott Birósági Szakosztálya.

BUDAPEST

1911

Az Országos Gyermekvédő Liga ismertetése.

Mielőtt előadásom lényegére térnék át, kedves kötelességemnek tartom az Országos Nőképző Egyesület mélyen tisztelt elnök-cégének megköszönni, hogy alkalmat nyújtott nekem arra, hogy szociális kurzusa folyamán én is felszólalhassak.

Teszem ezt hálával és örömmel, mert egyrészt a legnagyobb súlyt vetem arra, hogy az Országos Nőképző Egyesület gondolat sfárájához közelebb férhessek, azon egyesületéhez, melynek áldott ennlékü és nagynevü elnöknője Veress Pálné, bölcs vezetése alatt tört elsőnek lándzsát a nőképzésért Magyarországon — s mely egyesület nevéhez fűződik minden modern kezdeményezés a nőnevelés terén. Másrészt nagy súlyt vetek arra, hogy e helyről szabad beszélnem, mert hiszem és remélem, hogy az itt elhangzott szavak visszhangra találnak, és idővel meghozzák azt az eredményt, mely annyiaknak leghőbb kívánsága: egy táborban látni hazánk valamennyi gyermekvédelmi nőegyesületét, amint egymás mellé sorakozva, válllvetve egy cél felé törnek s egy ideál megvalósításán fáradoznak : t. i. a gyermekvédelmünk rendszeresítésére a testvériesen végzett nagy mentési munkára. Ehhez pedig első sorban az szükséges — hogy a nők *egy tömegben* lépjenek a *gyakorlati erkölcs útjára*, melynek csak egy iránya és egy útmutatója van: túlszárnyalni az önző törekvéseket a nép jövője s a nép javára.

Né tartsanak egyoldalúnak, ha megint csak a gyermeket és annak védelmét választottam előadásom tárgyául, de úgy érzem, hogy ez a kérdés kimeríthetetlen és a nőt legközelebb érinti.

Mint a tudós vagy filozofus, aki az *értelem* világitásra van teremtve, úgy szerintem az *asszony* a fokról fokra emelkedő és tisztuló *érzelem* megneemesítésére van rendelve.

A természet törvényei szerint, legközelebb áll hozzá a gyermek — ha nem a sajátja, hát a másé, és ennek a természeti törvénynek az erejét nem szabad gyengíteni, sőt a haladással együtt — fejleszteni kell fölfelé — a legteljesebb megismerésig és lefelé — az emberi lelkiület legnaivabb kedélyvilágáig.

A szellő tépte virágszirmok szárán csak gyenge, kis gyümölcs fakad; nincsen hamvas hámja, nincsen tápot adó húsa, nincsen tömör magvuk ; mindig az embertársadalom kultúrfokától függ mi-

kép fejleszti a kerges föld, nyers önösségének hanyatló vagy előretörő hajlamát !

Kincs, hír, gyönyör, hatalom, mindez csak látszó de nem valódi érték ; csupán az erkölcsi jó, a jog, a becsület s az örökös törvénye az, ami igazi súllyal bír a társadalomra nézve, mert ennek egészséges érzelme és lelki tökéletessége ad a jövő nemzedéknek alakot és tartalmat, azaz tovább fejlődő nemzeti egyéniséget és jellemet.

Ennek a kulturális iránynak egyik legfáradhatatlanabb és legkitartóbb apostola: az Országos Gyermekvédő Liga még kicsidé lelkes csoportja.

Nemcsak a kereszténység philantropicus tanainak általános elterjesztését hirdeti ez a kis csoport, hanem a társadalom ethikai jelentőségét és műveltségét iparkodik felszínre hozni, szemben a nyers materializmussal, mely úgy a tömeget, mint az egyedet, mindinkább megfosztja az önzetlen törekvések cultuszától.

Felszólalásommal kapcsolatosan tehát, ismertetni fogom az országos gyermekvédő liga irányát, annak célját, szellemét és munkakörét — igyekezni fogok azonban — hogy szíves türelmüket túlságos sokáig igénybe ne vegyem.

Madách „Ember tragédiájában” egy nagyszabású gondolat fordul elő, mely így szól: „Küzdést kívánok — diszharmoniót, mely új erőt szül — s új világot ad.”

Minden küzdés magában véve egy diszharmonia, de vannak olyan küzdelmek is — amelyek harca, az élet legszebb öszhangjáért folynak — s amelyek győzelme új erőt, új világot, új nemzedéket, új kulturát jelent !

Tekintsünk ki a világ nagy vásárterére, ahol láthatjuk az óriási műveket, hatalmas épületeket, zajos gyárat, melyekben óriási gépek szüntelen szorgalommal és pontossággal kemény vaslemezeket csinos alakokká idomítanak és szöveteket készítenek királyok és koldusok számára egyaránt.

Látjuk a hajókat, melyek messze földekről hozzák az árucikkeket és mint az életerek a vért, úgy egyik földrésről a másikra viszik meg cserélik termékeiket.

Mennyi küzdelemben, mennyi harcban és mennyi életben került ez a haladás!!

Látjuk a sodronyt, melyben a villanyosság szapora életerejé levegőn és földön — tengeren át — legmesszebb vidékekre röpül, mesterséges idegrendszerrel földeket és népeket kötvén össze, nagy és magasztos gondolatokat közöl és az embereket a megszorított határokon túl felemeli.

Látjuk a horkoló gőzlokat, melyek a világkereskedelmet közvetítik, előmozdítják és a sivatagokat kertekké változtatják.

Nézzük a művészet és a tudomány alkotásait! Amaz városainkat

díszíti, házainkat szépíti, életünket nemesíti és az élet szükségleteit kielégítő állapotokról bennünket az élvezet isteni polcára felemel.

Hát a tudomány? Ki kételkedhetik abban, hogy haladásunkat, a legnemesebb és legszívósabb küzdelem árán csak általa foganatosíthatjuk, hogy az egyenlíti ki az élet ellentéteit s hogy mindenünk : a kézműves és tudós, az államférfi és magánember, a tudomány boldogító forrásából meríthet.

És vessünk önmagunkra egy pillantást!

Mily távol áll a XX. század embere a kezdetleges korszak ősemberétől, kinek a durva kő volt egyedüli segéd eszköze és a tűz jótékony hatását nem ismerte.

Ugyancsak harcnak és küzdelemnek köszönheti a jelenkor a haladást, szellemi, erkölcsi és anyagi téren; neki köszönheti élvezetteljesebb létét, szabadságát, felvilágosodását, mély belátását, úgy az őt környező külvilág viszonyaiba s a természet titkaiba, mint bolygónk és az emberi nem rég letűnt, rég elfeledett gyermekéveibe.

Neki köszönhetjük a természet és törvényeink felismerését, azt a képességet, melylyel századok múlva történő természeti eseményeket előre megjósolhatunk és melylyel egy Herschel a világ-egyetem végtelen tereit távcsővel végigkísérhette, új világokat feltalálván, melylyel egy Laplace a csillagok útját kiszámította, egy Kirchhoff a napot elemezi, egy Darwin új természettant teremt, egy Humboldt a növényzet physiológiáját felfedezi.

Mindannyian harcosok, küzdők és hősök, mert küzdelmükkel meghódították a jövőt!

Ha kissé messze tértem el a tárgy kiinduló pontjától, ezt csak azért tettem, hogy annál hathatósbabban rámutassak arra, mit érhetnek el a tömegek kitaró erejükkel és buzgalmukkal, az egyesek pedig jellemükkel, lángelméjükkel, tehetségükkel és harcképességükkel.

Küzdöttek a tudatlanság, a barbarizmus, az inferiorizmus, a műveletlenség, az állati ösztönök, a durvaság, a kegyetlenség és a hitetlenség ellen, s mennyi dissonancia, mennyi disharmonia árán jutottak a felületre, az eredményhez, a világosságához és a dicsőséghez!

Mai összejevetelünknek célja is nézetem szerint nem más, egy nagy, nehéz, elszánt küzdelemnél, melyet a szociális reformok egyik legfontosabb és legkomolyabb megoldásáért indítottunk meg.

Az országnak tudvalevőleg már sok humánus egyesülete alakult, melynek egyes fractiói a gyermekvédelmet is felvették programjukba.

Azonban objective szemlélve annak irányát, még mindig nem mondhatni, hogy a humanizmus ez irányban való haladása lavina módjára indult volna meg.

A kis hólabda megindult ugyan, de feltartóztathatatlanul még

nem hömpölyög. Csak akadozva gurul, sőt gyakran meg is áll a társadalom közönye folytán, vagy szembe találja magát a közönség tájékozatlanságával ; de még a kormányok változásainak is nagy befolyásuk van, mert rendszeren a politikai pártoskodást akarnak és egyesek személyes rossz indulatát is, hátrányára vannak magának az ügynek.

Szóval küzdelem van e téren is, de sajnos, mostanáig ebben a harcban, nem a küzdők véreztek el, hanem többnyire azok, *akikért* folyt a harc.

A régi emberek, a lángolóan nyersek, gyilkos fegyverekkel pusztították egymást, mi pedig az új emberek, a lángtalanul nyersek, ármánnyal, önzéssel, irigységgel s rágalommal tesszük egymást nyomorékká.

A végeredmény egy s ugyanaz marad. Győz az erősebb a gyengébb fölött, de kérdés, váljon ez az örökös sisifusi harc, lesimítja, kiformázza és nemesbbiti-e a jellemet?

Ennek a fájós, nagy kérdésnek t. i. : a gyermek elleni és melletti harcnak a megoldását tűzte ki feladatául az országos gyermekvédő liga.

Működését nem szabhatja kicsinyes felfogásokhoz, mert egy nagystylusú actiónak, nagyszabású keretekben kell mozogni.

Legrokonszenvesebb vonása, hogy nem méri össze fegyvereit senkivel sem és nem lángolni akar az egekig, csak melegíteni azokat, akiknek külön tűz nem jutott.

Tőle tanultam azt, hogy nemcsak szeretni, de tisztelni kell a gyermeket, jobban mint magunkat, mert ő nálunk több! Mi, csak a jelen és a múlt vagyunk, a gyermek pedig a jelen és jövő! Ő az élni akaró halhatatlan gondolat, az örökké való eszme, azaz Isten akarata!

Útját állani az új rügynek ott, hol korhadtt törzsek úgy sem hajtanak, mindenképen bűn, mert következménye nem lehet más, mint nemzet tragédia és a világtársadalom orgánismusának lassú, de biztos megfojtása.

A nemzeti élet nagykonyhájában élesztő erjesztő anyagra van szükségünk, fermentumra, mely nélkül nincsen továbbfejlődés, nincsen erjedés és nem keletkezik cultura, csak nyomor és enyészet.

Megcsappant légiókért, letört és elgázolt cserjékéért küzdünk és ennél a küzdelemnél szükségünk van mindenkire, aki az ország osztályozott társadalmához tartozik.

Nem egy pusztá Eszméért folyik a harc, hanem az erők tömörüléséért, melynek nyomán fakadó, viruló, lüktető fiatal emberélet kél és mely az ország népeinek egész és igazi evolúcióját foglalja magában.

Ez az a keret, mely egyes egyedül a magyarság ércolvastzó és tisztítókemencéje lehet.

Ne üldözzenek e harcért, ne gyengítsenek e küzdelemben! Ne féltsék múltunkat, hiszen ősi kincseink csak a jövő zománcától fénylenek majd jobban, mert a mi harcunk, a mi küzdelmünk nem rombol, de új erőket, új értékeket teremt.

Mindenki érzi, hogy a socialis mozgalmaknak tömegeiben és vezetőiben állandóan valami elfojtott belső tűz lappangva él, amely ha valahonnan tápot nyerne, lobogva törne elő és rohamosan harapóznék el mindenfelé ; nem is hiányzik nálunk a jóakarát és az intelligencia, csupán a jellem. Utóbbi valami beteges, izgatott, convulzív, határozatlan vonással bír.

Hatalmas és nagyszerű a hirtelen kitöréseiben, de mindjárt bágyad, ellankad az első nehézségek után. Éleslátású, szellemes, de gyakorta épp oly fantasticus, álmodozó és ingatag az eszközök és módok megválasztásában, azonkívül pedig oly naivul részrehajló és befolyásolható !

Az Országos Gyermekvédő Liga egyik főtörekvése tehát az, hogy a társadalmat egy bizonyos rendszer mellett belevonja a gyermekvédelmi actió nagy munkájába és becsületes küzdelmébe; egyszersmind pedig, fokozatosan megszüntesse azt a roppant nagy isolatiót, mely eddig teljesen elválasztotta a jobb módú osztályokat a szegény sorsúaktól.

Ha soha sincsen alkalmam látni, mit szenved egy gyermek, mikor éhezik vagy fázik, ha nem győződöm meg arról, hogy milyen gyakran kínozzák és mennyit nélkülöz, mialatt fejlődik: sem a könyörület érzése nem fog bennem felébredni, sem áldozatra kész nem leszek, de még az önzésemet sem fogom leküzdeni !

Miután ma már minden szakszervezetek keretében mozog, ennél fogva a liga működése is olyan alakuláson fáradozik, mely a gyermekvédelmi mozgalomnak egy bizonyos mód- és rendszer szerinti állandó haladást biztosít.

Fennállása óta, mely alig nyúlik vissza néhány esztendőre, igen sokat tett, de még többet küzdött, mert sok oldalról megakasztották működésében és fejlődésében.

Kritika és támadás között, nagy a különbség.

Emezt kiállja, sőt ha igazságos, hálásan fogadja, a támadások ellen azonban küzdenie kell, kivált ha azok igazságtalanok és az ügy érdekét veszélyeztetik.

Sokan ma sem tudják, hogy a liga mit akar, mit céloz, mit tett és mit tesz. Hányan fordultak már hozzám azon kérdéssel és aggálllyal, hogy a liga nem mozdítja-e elő az erkölcstelenséget azért, hogy a törvénytelen gyermekek sorsát ép úgy szívén hordja, mint a törvényes gyermekekét és nem egyszer azon a ponton voltam, hogy azt válaszoljam : — Tehet-e az a gyermek arról, hogy amíg más gyermeknek öröm az élet, neki csak nyomorúságos lét !

Határozottsággal mondhatom itt is és remélem, hogy vála-

szóm legalább is gondolkodóba ejti a kételkedet, hogy a liga *nem* bátorítja az erkölcstelenséget ha a törvénytelen és elhagyott gyermekek sorsáról gondoskodik, sőt több mint valószínű, hogy az a gyermek, ha rendszeren és gondosan nevelődik fel, több erkölcsi alappal fog az élet rögös útjára kilépni mint szegény, édes anyja, aki megbotlott és elesett, mert gyermekkorától fogva nem vezette és nem irányította senki. A jövő megoldásán kell dolgozni, nem pedig a múlt hibáin meddön bölcsekedni !

Egy másik kérdés, mely a keresztények kedélyét izgatja az, hogy a liga működése a valláserkölcsiség szempontjából nem veszélyes-e?

Ha nem volnék erre is köteles megfelelni az ügy érdekéért, úgy csak mosolyogva hallgatnék.

Lehetséges-e az, hogy amit Krisztustól tanultunk, amit tőle tudunk és amit ő általa a szivünkben érzünk, erkölcstelen és vallástalan legyen ?

De megnyugtathatok különben minden skrupulozus embert abban, hogy a liga minden reája bizott gyermeket a szerint részesít hitoktatásban, amilyen vallásban született.

Erről könnyen meggyőződhetik mindenki, aki az ügy iránt komolyan és igazán érdeklődik.

Nem tagadom azonban, hogy amikor egy nyomorban levő, elhagyott, elzüllött gyermekre rákadunk, első hozzá intézett kérdésünk az : hogy *éhezel, fázol-e* gyermekem? Ha aztán megetettük és felruháztuk, akkor kerdezzük csak tőle : hiszsz egy Istenben ?

Ugy gondolom ha Krisztus köztünk járna ma, ő is ezt tenné.

A liga gondoskodása még arra is kiterjeszkedett, hogy azok a gyermekek, akiket ő helyezett el az állami telepeken, olyan tápszülőkhöz kerüljenek, amilyen vallásúak maguk a gyermekek.

Teszem azt: a rom. kath. gyermeket elhelyezi róm. kath. családhoz, a ref. gyermeket református tápszülőkhöz, az izraelita gyermeket pedig ugyanilyen vallású családhoz.

Abban tehát teljesen nyugodt lehet mindenki, mert figyelmünk ezt a körülményt mindég szemmel tartja.

Egyébiránt voltak olyan esetek, amikor etiől a rendszertől el kellett térnünk és talán ez adott okot az egyes félremagyarázásokra, de nem cselekedhettünk volna máskép anélkül, hogy durva módon meg ne sértettük volna a méltányosságot és az igazságot.

Tudok például egy esetet, melyet bátor vagyok elmondani :

Egy keresztény cselédasszony mikor gyermekét megszülte, egyenesen be is dobta egy kútba és világnak ment.

Egy zsidó asszony megtalálta a csecsemőt, aki csodálatos módon fenn akadt volt a kút egy kiálló, korhadt gerendáján és még élt. Magához vette és addig ápolgatta, orvosolta, míg a gyermek teljesen egészséges nem lett.

Bejelentette, nekem az esetet és kérte, hogy eszközöljem ki a gyermek számára a liga vagy az állam segélyét, mert ő a gyermekhez ragaszkodik és azt fel akarja nevelni.

Hűségesen megfelelt ennek a kötelezettségének és olyan gondozásban részesítette a kis leányt, hogy gyönyörű fejlődéséért az ellenőrzési szemlén *neki* ítéltük oda — 200 tápszülő között — a jutaimi aranyat.

Váljon emberséges eljárás lett volna e:t a gyermeket tápanyjától elvenni, aki neki jóformán életet adott, csak azért, mert vallásuk nem volt egyforma?

Ugy tanultam hajdan régen, hogy a szeretet vallásának egyik alapeszméje a könyörület és a méltányosság, ezt pedig csak *egyképpen* lehet érezni !

Legalább a charitatív törekvésekbe nem kellene belé vinni a különféle pártok, osztályok és felekezetek kicsinyes harcait, mert hol van az egyöntetűségnek több értelme, súlya és értéke, mint ott, amikor a gyermek védelméről van szó.

Eppen ennek a századnak a sarjadékai akik a tudományos és socialis haladás korszakának úttörői, hivatottak felkarolni azokat, akiknek megmentése szellemileg, erkölcsileg, nemzetgazdaságilag és oly nagyon fontos feladat.

Nincsen realisabb és komolyabb női politica mintha a gyermeket mentjük, a gyermeket védjük és a gyermeket neveljük, mert ő alkotja és irányítja majd a nemzetet, általa fejlődik és erősödik, vagy hervad és satnyul el a hon.

Az állatvilágból véve néhány példát, világosan előttünk áll egy megdönthetetlen tény, t. i. a kitartás végtelen ereje.

Lankadatlan és folytonos munkájával az ezer éves tölgyet kidönti a szű.

Ott van a hangyaboly, melyet akárhányszor feldúlnak is, mindannyiszor újra meg újra felépül, mert alatta ezrivel nyüzszög, küzd és munkálkodik a szorgalmas kis hangyák tömege.

Nem is szólva a méhekről.

Elismerem, hogy mi is munkálkodunk és mi is küzdünk szép és magasztos célokért, de köztünk és az állatok között az a különbség, hogy az ő munkájukban, az ő küzdelmükben rendszer van, holott a mienkben nincsen

A gyermekvédelmi kérdésekben még mindég fennáll az a bizonyos tájékoztatlanság, melynek oka, a társadalmi osztályok teljes elszigetelésében keresendő, úgyszinte azon körülményben, hogy a néppel nem érintkeznek és a szegény sorsúakkal szemben többnyire még mindég csak az alamizna rendszert követik.

Már pedig e rendszer mellett ki van zárva, hogy a társadalmi körök *szelleme* átváltozzék.

Nem elég a gyermekvédelmet, csupán gondolkodásunk termé-

szetéből irányítva gyakorolni, hanem mindenek előtt, a személyes tapasztalásból keletkezett ismeret kell hozzá.

Ez az körülbelül, amit az Országos Gyermekvédő Liga szelleméről akartam mondani, most pedig a liga működéséről leszek bátor néhány adatot elősorolni.

Fennállása óta, a gyermeknapokon befolyt összegekből, és jólelkű emberek egyéb kegyadományaiból, sikerült neki egynehány év alatt sok ezer gyermeket megmenteni. Ez a megmentés nem fictio, nem önámítás, nem számokkal való játszás, de igaz és valódi tény.

Saját költségére számtalan beteg gyermeket gyógyítószerrel látott el, orvosi kezelésben részesített, kórházban és üdülő telepeken helyeztet el.

A külföldi illetőségű gyermekeket mind itthon tartotta ; azelőtt, ha külföldi illetőségű ember meghalt, az árváját kivitték idegenbe, hogy illetőségi helye gondoskodjék róla, bár az apja anyja évtizedekig élt itt s a gyermek magyarnak, sőt sok esetben magyar anyától született ! A rideg törvény sok szegény özvegyet fosztott meg így a gyermekétől.

Remélhető, hogy az állam, okulva a tapasztalatokon, kielégítő subventioval fogja támogatni a ligát, hogy ezt a *nemzeti, szem pontból* oly fontos missiot a jövőben is fenntarthassa és kiterjeszthesse.

A liga. továbbá intézeteket létesített a legkülönbözőbb fajtájú nevelésre; javító intézeteket alapított és elérte azt, hogy már a rendőrségen különválasztják a gyermekeket a felnőtt gonosztevőtől.

Ott, ahol az állam nem segíthet, segít a Liga és magára vállalja a nevelést. Különben sem hangsúlyozhatom eléggé azt, hogy az állam nemcsak hogy nem tehet mindent, de igen gyakran előfordult már az is, hogy intézményei rosszaknak bizonyultak, példa reá a belügyministernek a múlt nyáron kiadott *két rendelethez*, melyek a gyermekvédelem terén kifejtett munkálkodásunkat alaposan megcsonkították és az állami telepbizottságok további működését a szó szoros értelmében veszélyeztetik.

A liga továbbá kihozta a gyermeket a fegyházakból és börtönből és hogy őket elhelyezhesse, külön intézeteket létesített.

A bűnöző gyermek javára széleskörű intézkedéseket tett. Kezdeményezte a gyermekrendőrség szervezését, amely most már harmadik éve működik; 1908. július havában kezdte meg s máris szép eredményeket ért el.

Éltre hívta a Liga a gyermekbíróóság intézményét, amely 1908. október 1-től ítélő tanácsal működik.

A Ligába beleolvadt a budapesti ügyvédi kamara gyermekvédő bizottsága, hogy a bűnöző gyermekek védelmének rendszere keresztülvihető legyen. A törekvés sikerült s a Liga kebelében

eredményesen működik a pártfogó osztály, derék főnöke, dr. Szentiványi Géza vezetése alatt.

Azonkívül Patronage rendszert alkotott az ország majdnem minden részében s mindenütt szervezte a jogvédelmi bizottságokat. Az állami javítóintézetekből kihelyezett gyermekek patronagea kizárólag a Ligáé lett.

A „tengerre magyar !”-t próbálta megvalósítani, ha csak kis mértékben is, amennyiben szerződést kötött a Magyar Keleti-tengerhajózási Társasággal, mely társaság elhelyez hajóin minden testileg alkalmas fiút, akinek nagyobb és szigorúbb subordinációra van szüksége, hogy maholnap egyenesen állhasson az életben. A fiúk mind fizetéssel lesznek alkalmazva. Más egyesületeket is támogat a Liga anyagilag. Hosszú azon intézmények névsora s évről-évre hosszabbodik. A subvention kívül olyképp is támogatja az egyes intézményeket, hogy díjazás mellett helyezi el pártfogloltjai közül az odavalókat.

Ez bizonyítja talán leginkább azt, hogy a Liga nem konkurrens semmi más egyesületnek, hanem igenis az egész magyarországi gyermekvédelmi mozgalom és valamennyi hasonló intézménynek központi irodája s bőkezű támogatója.

Számos intézetet létesített, melyekről a jelentősebbek a következők :

1. Az *ecseri* leánynevelő intézet oly leányok számára, akik szigorított nevelésre lettek utalva. Az intézetben 30 leány van elhelyezve.

2. A *kőbányai* leánynevelő intézet, mely hasonló célú. A két leánynevelő intézet feje Dessewffy Emma, kinél fennköltebb és értékesebb lény kevés van a világon. Nemcsak a szegénységből és nyomorból kiragadt leánygyermekeket veszi fel és adja vissza munkára, jóra képezve a társadalomnak, hanem megmenti őket az ennél nagyobb nyomorúságtól: a büntől s a testi és lelki zülléstől. Az intézetben 22 leány van elhelyezve.

3. A *nagyszöllősi* fiúnevelő intézet, ahol ezidőszerint 90 fiút nevelnek. Abnormis açu, de tébolydába nem való gyermekek jutnak ide s nyernek megfelelő gondozást és nevelést. Idővel bővítetni fogják a helyiséget, úgy hogy 200 fiú befogadására lesz képes.

4. A *rákoskeresztúri* intézet, szigorított nevelésre fiúk számára. Mint a Liga minden egyéb intézetében, a fiúk itt is a rendes iskolai tanításon kívül, ipari munkákban is nyernek oktatást, azaz kerti és házi munkát is végeznek. 36 fiú lakik benne.

5. A *szegedi* Árpád Otthon ugyancsak fiúk számára. Ezidőszerint 66 lakója van, melyek hajlamuk szerint ipari vagy mezőgazdasági képzésben részesülnek.

6. A *szaloncai* Szilányi Otthon, mely 35, állami gyermek-

menedékhelyek által elhelyezett s szigorított nevelésre szorult fiú számára van berendezve.

7. A *soproni* Széchenyi Szeretetház, 50 fiú számára való javítónevelést szolgáló otthon. Az eddig felsorolt intézetek csakis szigorított, vagy javítónevelésre utalt gyermekek számára alapítottak. *Teljesen kifogástalan* előéletű fiuk számára van a Ligának eddig három gyönyörű alkotása, a három iparostanoncotthona :

a) Kolozsváron b) Nagyváradon c) Szegeden. Az első kettő egyenkint 40 fiúra, a szegedi 47 fiúra van berendezve. A közel jövőben még több ily iparostanoncotthont fog létesíteni a Liga, sok nehézségekkel küzdő kisiparunk fölsegítése érdekében, mert nagyon sok helyről fordulnak már a Ligához s kérik az ilyen otthonok felállítását.

A tanoncok nappal mesterüknél dolgoznak, az éjszakát azonban otthonukban töltik, ahol ellátásban, és egyúttal katonás fegyelemben és oktatásban részesülnek.

A Liga ezenkívül több fürdőkonviktust tart fenn különböző helyeken ; számtalan gyermeket helyez el, *más* egyesületek intézeteiben és sok több irányú egyesületet segít pénzzel. Egyszóval, a Liga legfőbb törekvése: *kapcsolatot teremteni az egyes gyermekvédelemmel behatóan foglalkozó egyesületek között s így hatáson lendíteni a gyermekvédelem rendszeresítésének nagy és fontos kérdésén.*

Ez az Országos Gyermekvédő Liga működése kivonatossan, vázlatosan, hogy a tisztelt hallgató közönségnek csak némi tájékoztatás nyújthassak arról, hogy egy rövid pár év alatt mi történt a *társadalmi gyermekvédelem* szempontjából.

Most pedig, mielőtt előadásomat befejezném, Önökhöz fordulok fiatal hölgyeim, akiknek érdekében rendezte az Országos Nőképző Egyesület az egész socialis tanfolyamot, s így a mai előadást is. Az önök kezébe van letéve a jövő társadalom szelleme.

Az Önök képzdésétől fog függni annak a szellemnek a tartalma és az iránya !

Vessék tehát a legnagyobb súlyt szivük és lelkük kiképzésére, mert ha az parlagon van hagyva, bármibe is belé fognak, *egész munkál* sohasem fognak végezhetni.

Ne hagyják figyelmen kívül azt az igazságot, hogy a legkisebb munka sem foganatosítható *tőke* nélkül és Önöknél a legértékesebb alapitőke az asszonyi szív! Adják oda elsősorban a gyermeknek, adják oda szeretetből és kötelességből, mert ne feledjék el, hogy annak az árok szélére kitett, rongyokba burkolt gyermeknek is természet adta, egyenlő joga van az élethez és a boldoguláshoz.

Ne hagyják majd ez irányban a jövő század kultúráját e kinosan törpe stádiumában, hanem helyezkedjenek egy magasabb

érzelmi színvonalra, hova sem az önösség, sem a magánérdek nem férközhetik, irtsák ki a társadalom önzését, melynek vasbilincsei között a lélek elfásul, a szellem szabad röpte s a szív egészséges lüktetése gátoltatik, s az egész social reformok csak rideg, holt és lelketlen formalismussá válnak. Hiszen szabadságunk épülete, műveltségünk temploma a munka, a szív és a szellem *szabad egyesülésén* és összműködésén alapszik.

Igaz, hogy a nő a modern kor túlfeszített fényűzése által az utóbbi időben sokat veszített régi akaraterejéből és ősi heroismusából, hiszen azért haladunk előre oly lassan, mihelyest a társadalom ütőerejétől várjuk a socialis kérdések egy-egy jótékony reformját, de szerintem, bármit veszített is a nő a modernismus következtében, legértékesebb kincsét, a szívét nem veszthette el és mihelyest a kor szelleme *az igazi hurt* fogja megpendíteni, hiszem, hogy az ő szive azonnal hangot ad.

De a lant nemsokára az Önök kezeibe kerül, fiatal hölgyeim ! Keressék majd rajta azt a hurt, melyből nem gyászdal és harang-zugás visszahangzik, hanem harci riadó, nemzeti simfónia és hálaadó himnus.

Annak az elhanyagolt, züllésnek indult és összekinzott gyermekvilágnak legyenek a nemtői és szószólói, de ha lehet, vegyék pártfogásukba még akkor, amikor a teremtó kéznyoma rajtuk van és műhelyének füstpárája még nem kopott le róluk.

Ne higgyék, hogy lehetetlen törekvést kérek Önöktől.

Itt nem üres félszavakról, nem meddő eszmékről és nem múló divatról van szó, hanem igen komoly és igen fennkölt szellemi átalakulásról, melynek az ország nyomorúságos népvizonyaira nézve, igen messzire kiható nemzeti és socialis hordereje van.

Meg *kell* menteniök a pusztulásnak szánt csecsemőt, emelniök kell a nyomor szülötteinek értelmiségét és keresni, kutatni bernáthegyi komondorok példájára, hol vannak azok az agyongyötört, agyongyözött és halálra szánt martyr gyermekek, akiket vagy szégyenből, vagy gyűlöletből, vagy nyomorból akarnak eltiporni.

Ne helyezkedjenek azoknak az álláspontjára, akik az öröklötten terhelt és degeneráltan született gyermekek megmentésükre és javításukra irányuló kísérleteket hiába valóknak tartják, hanem a jövő korszellemnek a szokásaiba, a felfogásába, a vérébe vigyék át azt a hitet, azt a törvényt, azt a cultuszt és azt a kényszert, hogy züllött gyermek ne létezzék, a beteg gyermek ápoltságék, martyr gyermek ne lehessen és a fiatakori bűnös javíttassák és vezettessék.

Ez nem *utópia* fiatal hölgyeim, hanem ez cultura és ennek a culturának a megteremtésére kényszerítsék, tanítsák rá azokat a megszámlálhatatlan nagy számban levő tétlen nőket, akik — sajnos — a társadalom túlnyomó részét alkotják, akik gyermekko-

ruktól fogva nem szoktak a munkához, akiknek keze puha és fehér maradt ugyan, míg ellenben szívők, a gondolat és érzés hiányától, lassan elkérgesedett.

A kifáradt őstalaj is idővel önmagát regenerálja, annál is inkább remélhetjük azt, hogy a szellem regenerációja is útban van.

Egy nagy költő mondotta, hogy a görögök az élet álmát a legszebben álmodták át; miért ne mondhassa majdan rólunk valaki, hogy mi az élet harcát a legnemesebb cél érdekében küzdöttük meg!

Küzdjenek tehát fiatal hölgyeim, küzdjenek a gyermekért!

Biztosíthatom Önöket, hogy e küzdelemben a nyers erő mindinkább alárendelt szerepet fog játszani és ha kitartanak mind, fokozatosabb befolyáshoz és diadalhoz fogják juttatni az eszmét!

Most pedig két nagy és halhatatlan embernek az utolsó szavait adom át Önöknek jelige gyanánt! Vessék szívükbe és írják fel zászlójukra!

A haldokló Goethe megtört és homályos szemmel „több világosságot” kért! Tolstoj pedig az egyetlen, az óriás, az utolérhetetlen, a nép maecenás végsóhaja „Emberek milliói” volt!

Nem nekünk, az élet kedvenceinek, az élet dédelgetett kiváltságosainak kell több világosság, hanem annak a nyomorultnak, annak az agyongyötörtnek, annak az agyongázoltnak, annak a roncsnak, annak a védtelennek adjanak több világosságot, kenyeret pedig magyar kalászból termett búza kenyeret, a „gyermek millióinak”!